

Πολιτικές πρωτοβουλίες σε περιόδους κρίσεων

Του Σταύρου Α. Ζένιου

Να αντιμετωπίσουμε τις αναταραχές ως μια σειρά ευκαιριών για να ενεργοποιήσουμε το δυναμισμό της κοινωνίας μας και να παίρνουμε πρωτοβουλίες. Αυτό απαιτεί εμπειρογνωμοσύνη, αξιοπιστία και δημιουργία θεσμών.

«Πρέπει να παίρνουμε πρωτοβουλίες» σχολίασα στην διάρκεια εκπομπής της Ελίτας Μιχαηλίδου αναφερόμενος στην απόφαση του Προέδρου της Δημοκρατίας να συγκαλέσει το άτυπο συμβούλιο αρχηγών για να συζητηθεί το Σχέδιο Β της Τουρκίας. Δεν αρκεί να αντιδρούμε στα γεγονότα. Και επανέλαβα τη εισήγηση για δημιουργία [Συμβουλίου Εθνικής Ασφάλειας](#) που να σχεδιάζει στρατηγικές πρωτοβουλίες.

Την επομένη, δημοσιογράφος με το ψευδώνυμο Νίκη (εφ. Χαραυγή, 24 Απρ. 12, σελ. 5) αρθρογράφησε ότι «Λόγια χωρίς περιεχόμενο έλεγε ο κ. Ζένιος. [...] Ο Πρόεδρος, η Κυβέρνηση πήραν έγκαιρα πρωτοβουλίες και προέβησαν σε προληπτικές κινήσεις [για να μην συγκληθεί πολυμελής διάσκεψη]». Άλλα σχολίαζα, σε άλλα μου απάντησαν και η ουσία πάει να χαθεί. Ευτυχώς, οι πολίτες έχουν σήμερα πρόσβαση στις πληροφορίες και τέτοιες τακτικές είναι (σχετικά) ανώδυνες. Αποκαλύπτουν αναχρονιστικές νοοτροπίες που πεθαίνουν ένα αργό θάνατο.

Επανέρχομαι ακριβώς επειδή εξακολουθώ να θεωρώ παράδοξο το ότι, «εμείς είμαστε μέλη της ΕΕ και η Τουρκία αναλαμβάνει πρωτοβουλίες». Την προσοχή μας πρέπει να εστιάσουμε σε δύο ουσιώδη σημεία.

Η επιτυχής άμυνα στις πρωτοβουλιών άλλων ΔΕΝ πρέπει να αποτελεί λόγο για ενθουσιασμό. Θέτουμε πολύ χαμηλά τον πήχη των προσδοκιών μας αν ο στόχος είναι να αποκρούουμε τις πρωτοβουλίες του αντιπάλου. Αργά ή γρήγορα κάπου δεν θα τα καταφέρουμε και θα οδηγηθούμε σε αστοχίες. Οι επιτυχίες του ΑΠΟΕΛ στο ευρωπαϊκό πρωτάθλημα δεν στηρίχτηκαν μόνο στη μεθοδική προετοιμασία του τερματοφύλακα για να αποκρούει πέναλτι. Αν η ομάδα έμενε μόνο σε αυτό, ο αγώνας θα είχε λήξει άδοξα στο 90' λεπτό. Ούτε ο Μάρκος Παγδατής θα έφθανε μακριά αν το μόνο που κατάφερνε ήταν να επιστρέφει τις δύσκολες μπαλιές του αντιπάλου. Οι επιτυχίες χρειάζονται κάτι περισσότερο

από άμυνα.

Η ενεργός ανάληψη πρωτοβουλιών αποτελεί τον πυρήνα των στρατηγικών σχεδιασμών – στην οικονομία, στην πολιτική, στα ανταγωνιστικά αθλήματα. Μέσα από τις πρωτοβουλίες προετοιμάζουμε το έδαφος για επιτυχίες.

Γιατί;

Βρισκόμαστε ως χώρα σε ένα περιβάλλον δυναμικών αλλαγών και αναταραχής, τόσο στην οικονομία όσο και στην πολιτική. Το πρόβλημα, όμως, δεν είναι οι αλλαγές αλλά η δική μας ανικανότητα να προσαρμοστούμε. «Εν καιρώ πολέμου απαιτείται προσαρμοστικότητα και ευελιξία», έγραφε ο Κινέζος στρατηγός Σαν Τσου πριν δυο χιλιάδες χρόνια.

Πώς μπορούμε να σημειώνουμε επιτυχίες εν μέσω αναταραχών; Στην αλληλεπίδρασή μας με ένα δυναμικό περιβάλλον έχουμε τρεις επιλογές.

Αν θεωρούμε ότι η δυναμική καθορίζεται αποκλειστικά από άλλους, μπορούμε να υποχωρήσουμε σπεύδοντας να προσαρμοστούμε ή να κρύψουμε το κεφάλι στην άμμο προσβλέποντας στην επάνοδο της σταθερότητας. Χάνουμε, όμως, έτσι τον μπούσουλα επιτρέποντας σε άλλους να μας προσδιορίζουν. Αναβάλλουμε την αντιμετώπιση των άμεσων αναγκών για κάποιο νεφελώδη μακρινό χρονικό ορίζοντα, μέχρι να εμφανιστούν καλύτερες συνθήκες, τις οποίες όμως ούτε να προσδιορίσουμε μπορούμε ούτε να βεβαιώσουμε ότι θα έρθουν. Έτσι προσεγγίσαμε, για παράδειγμα, το θέμα των μεταναστών, υιοθετώντας ευρωπαϊκές οδηγίες χωρίς να δημιουργήσουμε μηχανισμούς ενσωμάτωσης. Ακολουθήσαμε παθητική προσαρμογή, μετατρέποντας μια πηγή δυναμισμού της μικρής μας κοινωνίας σε απειλή για τον τρόπο ζωής μας. Η διαχείριση των κοντέινερς με τα εκρηκτικά στο Μαρί είχε επίσης αφεθεί για κάποιον νεφελώδη ορίζοντα.

Από την άλλη, μπορούμε να αντιπαρατεθούμε με το περιβάλλον. Πεπεισμένοι ότι, «έχουμε το δίκιο με το μέρος μας» υιοθετούμε μη ρεαλιστικές προσεγγίσεις, στηριγμένες σε ευσεβοποθισμό, υποτίμηση των κινδύνων και υπερεκτίμηση των πιθανοτήτων επιτυχίας. Επιδιώκουμε ανεδαφικές και εξωπραγματικές πολιτικές οι οποίες, στο τέλος, είναι καταστροφικές. Η αλληλεπίδραση με το περιβάλλον υπαγορεύεται από την «επίσημη γραμμή» ανέξοδης πατριωτικής αντίστασης. Όταν, όμως, βλέπουμε τον κόσμο μονοδιάστατα, από τη δική μας οπτική γωνία, παρασυρόμαστε σε έναν φαύλο κύκλο χωρίς προοπτική. Το περιβάλλον δεν συμπεριφέρεται όπως θα ήθελε η επίσημη γραμμή και οδηγούμαστε σε συνεχείς αστοχίες. Έτσι ακριβώς προσεγγίσαμε τη διεθνή οικονομική κρίση. Αντί να χαράξουμε πολιτική κάναμε αντιπολίτευση στα διεθνή γεγονότα. Ως αποτέλεσμα, είδαμε την οικονομία μας να υποβαθμίζεται και την ανεργία να αυξάνεται.

Έχουμε όμως και τρίτη επιλογή: Να αντιμετωπίσουμε τις αναταραχές ως μια σειρά

ευκαιριών για να ενεργοποιήσουμε το δυναμισμό της κοινωνίας μας και να παίρνουμε πρωτοβουλίες, είτε για να αντιμετωπίσουμε άμεσες προκλήσεις ή για να προετοιμάσουμε συνθήκες για μελλοντικές δράσεις. Οι μεγάλες ευκαιρίες για δημιουργία προσφέρονται σε περιόδους μεγάλων αναταραχών. Γι' αυτό, στο μεταίχμιο που βρισκόμαστε, παρουσιάζεται η ευκαιρία να οδηγήσουμε τη χώρα σε μια νέα κατάσταση πραγμάτων αποφεύγοντας τους φαύλους κύκλους των υποχωρήσεων ή των αντιπαραθέσεων. Αυτό προϋποθέτει συστηματική προετοιμασία, ικανότητα αξιοποίησης των ευρωπαϊκών και διεθνών ρευμάτων και ανάληψη πρωτοβουλιών προς επιδίωξη στρατηγικών στόχων.

Η ανάληψη πρωτοβουλιών απαιτεί εμπειρογνωμοσύνη, αξιοπιστία και δημιουργία θεσμών.

1. Η ικανότητα να αναλαμβάνουμε πρωτοβουλίες ενισχύεται όταν μια κοινωνία βιώνει επιτυχίες. Αυτό προϋποθέτει μελέτη και έρευνα στην ανάλυση των προβλημάτων και προσεκτική προετοιμασία στον καθορισμό των στόχων. Για επιτυχία στην πολιτική διαδικασία δεν αρκεί η εμπειρία, απαιτείται εμπειρογνωμοσύνη.
2. Η αξιοπιστία απαιτεί επιμονή και υπομονή μπροστά από τις δυσκολίες και κάτω από την πίεση ανασταλτικών δυνάμεων, τόσο εξωγενών όσο και ενδογενών. Για να είμαστε αξιόπιστοι χρειάζεται θάρρος για να παραμένουμε συνεπείς στις θέσεις μας.
3. Η εμπειρογνωμοσύνη και αξιοπιστία μιας κοινωνίας δεν εξαρτάται από άτομα. Απαιτεί θεσμούς που να συνεπικουρούν την πολιτική διαδικασία, προσφέροντας αναλύσεις για τα προβλήματα και μεταφράζοντας τις θεωρητικές γνώσεις σε πρακτικές πολιτικές. Ο πολιτικός διάλογος εστιάζεται τότε στην ουσία των γεγονότων και σε στέρεες θεωρητικές βάσεις, αντί να αφήνεται στη σύγχυση της πολιτικής αντιπαλότητας. Αναβαθμίζεται ο πολιτικός λόγος και αποτρέπονται οι πολιτικές λοξοδρομίες.

Η ανάπτυξη της ικανότητας να παίρνουμε πρωτοβουλίες δεν είναι εύκολη υπόθεση. Χρειαζόμαστε πλουραλισμό απόψεων και επιστημονική ανάλυση που διευκολύνουν την αποσαφήνιση θέσεων και τον εξορθολογισμό του πολιτικού λόγου, βελτιώνουν τη μεθοδικότητα στη χάραξη και εφαρμογή πολιτικής.

Στο μεταίχμιο που βρίσκεται η χώρα μας πιστεύω ότι αυτά είναι που χρειαζόμαστε και γι' αυτό επανέρχομαι.

[Από το βιβλίο *Δημιουργική Κύπρος. Πολιτική μεταρρύθμιση για την Κύπρο του 21ου αιώνα*, αναρτημένο ως η-βιβλίο <http://www.facebook.com/Dimiourgiki.Kypros> και

προσεχώς από εκδόσεις ΠΑΠΑΖΗΣΗΣ, Αθήνα.]

Ο Σταύρος Α. Ζένιος είναι καθηγητής χρηματοοικονομικών στο Πανεπιστήμιο Κύπρου και πρόεδρος των πρυτάνεων των Πανεπιστημίων των Ευρωπαϊκών Πρωτευουσών.